

Lúc bé, tôi ván tháng xem phim cáp. Lý do, gián dá, chá vì tôi rát ít khi có tián mua vé. Lá có, tôi lái muán dùng tián đá mua nháng thá khác: báp nuáng, đáu pháng rang, cà rem, bánh káo ... đá nhai lại rai trong lúc coi phim.

Nháng làm thá nào đá vào cáa cáp mái đác chá? Ít nhát cũng có hai cách. Thá nhát là đáng xá rá truác cáa ráp, tháy mát ông hay mát bà trông có vá bánh bao và đá tính là mình xá ngay đán:

-Tháa chú, tháa dì, tháa cô, tháa bác... con muán coi cái phim này hát sác nháng không có tián, làm án đát con vô luân nha?

Náu há gát đáu là kánh ... kháe. Theo lá, mái nguái lán đi xem phim có quyán đát theo mát tráem - mián phí.

Lái thá hai rác rái hán mát chút, kém đáng hoàng hán mát tí, và cán mát ít ván đáu tá. Máy đáa phái hán háp đá tián cho mát tháng hay mát con nào đó mua vé (háng nhiá đáng) vào cáa. Rái nó sá len lán má cáa bên hông ráp, cho cá lá vào luôn!

Có lán vì giông bão, nên dù là ngày chá nhát, ráp chiáu bóng cũng chá có máy ngoe mua vé vào xem. Lá nhiá đáng chúng tôi quên chi tiát đó, ván tiáp tác rá nhau vào cáa cáp. Không nháng thá, nhiáu đáa còn “mái” cá anh chá và bá má “đá” luôn. Dân trong xóm tôi đáu nghèo, đáu rát ham... vui; do đó, gáp ngày máa buán bã và ránh rái – ráp hát lái gán nhà – nên mái nguái đáu vui vá ... vô luân!

Chá ráp kinh ngác khi tháy vé không bán đác bao nhiêu mà bên trong rán rá tiáng cái đáa vá tay cáa trá con, rám rá tiáng bàn tán nói cái i cáa nguái lán. Không cán phái thông minh lám nguái ta cũng tìm đác lý do, không lâu, sau đó.

Thá là bát ngá, sau mát lái xin lái ngán ngái qua há tháng phát thanh, đèn bát sáng lên, chá nhân cùng nhân viên ào vào xoát vé. Lán lát táng máng mát, không phân biát già trá lán bé, không xót mát máng nào, cá xóm bá “mái” ra khái ráp báng nháng lái lá - tát nhiên - hoàn toàn không nhánh n.

Đá có lúc vui miáng, tôi ká cho máy đáa con bé nhá cáa mình nghe vá cái ká niám áu thá (không máy êm đám) này. Chúng đáu tá vá ái ngái và vô cùng thát váng vá thái đá hái thiáu đáng hoàng cáa tôi:

- It's not fun. Nhá váy đáu có vui bá.

- And it's not fair, either! Cũng không công báng máy bá à.

- á thì bá cũng tháy là không vui gì cho lám và có hái ká ká mát chút.

- Ká mát chút sao đác. It's cheating, nhá váy là ăn gian, đó bá!

Tôi mián cáng đáng ý vái tái nó mà báng đá (nói thiát) có hái buán. Tôi cháa bao giá nghĩ ráng mình đã gian lán gì nhiáu trong chuyán xem phim mà vào báng cáa cáp. Cũng nhá tát cá nháng nguái dân lán nhá khác cáa cá xóm mình, tôi chá có tái nghèo mà ham... vui, và hái láu cá chút đánh, thá thôi.

Láu cá (rá ràng) không phái là mát đác tính, dù nhìn theo quan niám đáo đác cáa bát cá ai. Bái váy, càng già tôi càng đáng hoàng tháy ... rõ! Nháng nguái tá tá, biát phác thián, và đáng hoàng tá nhá tôi - tiác thay - hái ít.

Táp chí Khái Hành sá 34, phát hành tháng 8 năm 99, tá California, có bài viát “Khi Chính Trá Chi Phái Văn Hoá”, cáa Trán Anh Tuán, vá nháng nguái ... rát không đáng hoàng nhá thá.

Nháng ká mà đán lúc chát ván còn (vô cùng) láu cá!

Mát phán cáa bài viát, ông Trán Anh Tuán dùng đá đám cuán Lách Sá Và Văn Hoá Viát Nam, Nháng Gáng Mát Trí Thác, táp Mát, do Dáng Trung Quác, Nguyán Quang Ân và Tá Ngác

Lián sáu tám và biên táp, nhà xuát bán Văn Hoá Thông Tin Hà Nái xuát bán năm 1998. Nái dung cuán sách đá cáng Trán Anh Tuán ghi nhán nhá sau:

“Vái hán 700 trang, các tác giá đá chán ra 71 nhán vát mà há vinh danh là nháng trí thác Viát Nam tiêu biáu trái qua 770 năm lách sá, vái 9 thái đái và thái ká (Trán, Há, Lê, Tránh, Nguyán, Tây Sán, Nguyán, Viát Nam Dân Chá Cáng Háa, và Cáng Hoá Xá Hái Chá Ngháa V.N.)”.

“Nháng nhìn vào danh sách là chúng ta tháy ngay sá ăn gian cáa nháng nguái làm sách: trong suát 720 năm (1225 – 1945) há chá chám có 38 nhán vát tác 53%. Đó là Trán Thái Tông, Lê Văn Háu, Trán Quác Tuán, Trán Nhân Tông, Chu Văn An, Tuá Tĩnh, Há Nguyên Tráng, Nguyán Trái, Triáu Thái, Lê Thánh Tông, Lê Sĩ Liên, Nguyán Bán Khiám, Phùng Khác Khoan, Lê Háu Trác, Nguyán Thiáp, Lê Quý Đôn, Lê Thì Sĩ, Ngô Thì Nhám, Phan Huy Ích, Trán Văn Ká, Võ Tráng Toán, Phan Huy Chú, Vũ Phám Khái, Nguyán Đình Chiáu, Phám Thuát Duát, Nguyán Háu Huân, Nguyán Truáng Tá, Nguyán Quang Bích, Láng Văn Can, Nguyán Phám Tuân, Phan Bái Châu, Nguyán Tháng Hián, Phan Châu Trinh, Huán Thác Kháng, Phan Văn Tráng, Nguyán Văn Vĩnh, Nguyán An Ninh, và Phám Tuán Tài.”

“Trong 50 năm sau cùng (1945 – 1995), há đáa ra mát sá láng kháng lá là 33 nguái, tác 47%. Trong sá 33 tên, chá trá giáo sá Hoàng Xuân Hán sáng á Pháp, còn lái 32 tên không ai khác hán là nháng đáng vián cao cáp cáa Đáng Cáng Sán Viát Nam và nháng nguái phác vá chá đá cáng sán. Đó là Há Chí Minh, Lê Duán, Truáng Chinh, Nguyán Háu Thá, Huán Thán Phát, Nguyán Khánh Toàn, Đáng Thái Mai, Trán Huy Liáu, Phám Huy Thông, Tôn Thát Tùng, Há Đác Di, Phám Ngác Thách, Trán Đái Ngháa, Nguyán Văn Huyền, Tá Quang Báu, Trán Văn Giáp, Tôn Quang Phiát, Hái Triáu, Ngáy Nhá Kon Tum, Dáng Đác Hián, Đáng Văn Ngá, Hoài Thanh, Nam Trân, Nguyán Khác Vián, Lê Văn Thiám, Tá Chi, Nguyán Đáng Chi, Cao Xuân Hy, Trán Đác Tháo, Hoàng Thác Trâm, Đào Duy Anh, và Hoàng Xuân Hán.”

Cá theo nhá lái cáa ông Trán Anh Tuán thì “nhìn vào danh sách là chúng ta tháy ngay sá ăn gian cáa nháng nguái làm sách”. Là ká háu sinh, tôi không há dám có nghĩ tranh luán hay bút chián vái mát nguái cám bút vào hàng truáng tháng - và náng ký - nhá ông Trán Anh Tuán; tuy nhiên, vì đá lá bián minh cho chuyán vào cáa cáp cáa chính mình, tôi tá tháy có bán phán phái lên tiáng đá bán vác cho mát sá nháng nguái váa đá cá vinh danh là “trí thác Viát Nam tiêu biáu” - trong náa thá ká qua.

Theo tôi thì quý ông Đào Duy Anh, Trán Đác Tháo, Hoàng Xuân Hán... đáu đá sác đát theo ba trá lác nhác cá nhá Há Chí Minh, Lê Duán, Tráng Chinh... đá vào lách sá mà khái cán mua vé. Nhá đá tháa, tuy không báng luát nháng theo lá (ít nhát cũng là lá á nháng thành phá thân mián Nam, khi tôi còn bé) mái nguái đá xem phim có quyán đát theo mát nhiá đáng - mián phí. Hái nhá tái tôi ván đá xem phim ké theo kiáu đó mà. Điáu này đáu có gì là gian lán mà ông Tuán phái phán nán và náng lái đá váy?

Giáa chuyán ham vui (cáa lá bé con chúng tôi, ngày truác) và chuyán ham danh (cáa nháng ông lánh tá cáng sán Viát Nam, bây giá) có mát đám này chung: táng làm liáu. Đám chung đó, vái ít nhiáu chá quan, tôi tin táng là thông cám và chia sá đá cá.

Náu không, nghĩa là náu ông Trán Anh Tuán không đáng ý, tôi xin đá nghá chúng ta nên nhìn ván đá theo cách khác - đáa vào hình ánh, kinh nghiám phá cáp hán vái phán lán mái nguái, và cũng ván vái phong thái nhá nháng táng tá. Háy táng táng đán cánh quá giang.

Chiác bè chá nháng “gáng mát trí thác Viát Nam tiêu biáu” cáa náa thá ká qua đá vào lách sá mà chá có vài ba ông cá nhá Đào Duy Anh, Trán Đác Tháo và Hoàng Xuân Hán ... thì ngá bá hái neo đán và cũng (có phán) phí phám. Nó còn ráng chá nên quý ông Há Chí Minh, Lê Duán, Tráng Chinh... xin đá cá quá giang - váy thôi.

Ngái ta mán nái đá đán ý. Đáng ý thì bá lái. Thiên há mán nái bè đá qua sông. Mián sao há qua

lßt thì thôi. Cậu nß quá tôi sß ... mßt lòng và, chßc chßn, cũng sß mßt vui!

Tôi chß tßn tình chia sß nßi bßt bßt bình cßa ông Trßn Anh Tußn vß vißc nhßng vß sß quan đßng đßi - Dßng Trung Qußc, Nguyßn Quang Ân, và Tß Ngßc Lißn - theo chß thß, đã mß cßa hông cho thêm cß đßng ông nßa (tßng cßng lên đßn 33 mßng) ào ßt nhào luôn vào lßch sß.

Cũng nhß đi coi phim cßp, đi quá giang - dù là bßng thúng, bßng mßng, bßng bè, bßng ghe tam bßn, bßng thuyßn ba lá, bßng ca nô, bßng tßu, hay bßng thßy phi cß ... chẳng nßa - nên tránh chuyßn đßn đßm, kéo bè, kßt đßng đông đßo quá. Xô đßy, giành đßt, chen lßn là cßnh (luôn luôn) rßt khó coi và dß gây hißu lßm là mßt vß thßy tßc hay không tßc. Đó là chßa kß chuyßn quá tßi, rßt không an toàn. Chìm xußng, cß lß, nhß chßi.

Nßa thß kß qua dân vißt đß sßng đß chßt. Gißa lúc muôn hß lßm than, nhân tâm ly tán, nhân tài nhß lá mùa thu, tußn kißt nhß sao bußi sßm; danh nhân, trí thßc, kß sĩ ...ß đâu mà hßm hß chen lßn đi vào lßch sß đông đß vßy - hß Trßi? Chß chßa hßp mà kß cßp đã đßn đß mßt nhß thß (kß) cũng kß.

Mßi đây ông Nguyßn Chính còn khám phá ra vß này, ngó bß, còn kß đß nßa vß chuyßn khai thác bauxite ß Vißt Nam: “Qußc hßi chßa hßp, nghĩa là chßa ai có ý kißn gì, ông dân bịßu Dßng Trung Qußc đã phát ngôn trên báo Tußi Trß rßng “Nhßng Bß Chính trß đã quyßt rßi thì bây giß ta chß bàn làm sao cho tßt, cho an toàn thôi” khißn nhißu cß tri rßt ngßngàng.”

Tôi thì không ngßngàng gì cho lßm vì đã đßc hßc tßp trßc vß vißc “Đßng chß tay, Qußc Hßi vß tay, dân trßng tay” tß lâu rßi. Chß hßi ngßngß vì cái tên cßa ông Dßng Trung Qußc nghe (có vß) quen quen. Té ra, ông chính là mßt trong ba nhân vßt đã sßu tßm và biên tßp cußn Lßch Sß Và Văn Hoá Vißt Nam, Nhßng Gßng Mßt Trí Thßc (tßp I) do nhà xußt bßn Văn Hoá Thông Tin Hà Nßi xußt bßn năm 1998.

Tßng sao chß “đi ra, đi vô cũng cái thßng cha khi nßy” chß ai! Mußi năm trßc ông Dßng Trung Qußc tô vß cho nhißu kß bßt hßo trß thành “Nhßng Gußng Mßt Trí Thßc” cßa lßch sß và văn hoá Vißt Nam. Bây giß thì ông mß đßng đß con chúng nó mang đßt nßc ra bßm xß, cho bßng thích.

Tôi nghe nhißu ngßngß ý bi quan vß hißn cßnh cũng nhß tßng lai (đßn tßi) cßa Vißt Nam. Dân tßc nào, sß phßn đó. Mßt đßt nßc có nhßng ngßngß vißt sß và làm lußt (cß) nhß ông Dßng Trung Qußc thì ... đßn là phßi!